

14. ELS QUANTIFICADORS: ELS INDEFINITS

14.1. CONCEPTES BÀSICS

La noció de la quantitat és un universal present en totes les llengües del món. En valencià s'expressa per mig de la categoria gramatical dels quantificadors, que inclou els indefinits i els numerals. Els indefinits actualitzen al substantiu, però, a diferència dels numerals, no són capaços de delimitar en precisió l'extensió de la quantitat del nom. En *Tots els alumnes de francès del colege superaren l'examen, però únicament alguns alumnes d'anglès l'aprovaren* no sabem exactament quants alumnes de francès ni quants d'anglès aprovaren. De fet, si el número d'alumnes d'anglès presentats fon superior al de francès, podria ser inclús que la quantitat representada per tots els alumnes de francès fora inferior a la representada per alguns alumnes d'anglès.

14.2. CLASSES DE QUANTIFICADORS INDEFINITS

Dins dels indefinits distinguem:

- a) els **indefinits nominals** (*algun, tots, cada, ningun...*), que funcionen com a pronoms o com a especificadors nominals, actualisant de manera imprecisa el referent al que remeten, sense aplegar a discriminar-lo front a uns altres.
- b) els **indefinits gradatius** o quantitativs (*molt, poc, gens, massa...*), els quals ademés d'especificar un substantiu dins del sintagma nominal poden funcionar també com a adverbis, situant en una escala gradual una propietat o mesurant el grau de desenroll d'una acció verbal, i responent de manera imprecisa a la pregunta *¿quànt?*:

—*¿Quànt li deus ?* —*Li dec massa/ molt / prou / més / manco...*

—*¿Quànt te'n pose?* —*No me'n poses gens.*

14.3. ELS INDEFINITS NOMINALS

La següent taula arreplega els principals indefinits nominals, especificant la seua forma i les funcions (pronominal o especificadora) que poden realitzar:

INDEFINIT PRONOMINAL					INDEFINIT ESPECIFICADOR			
SINGULAR		PLURAL		NEUTRE	SINGULAR		PLURAL	
MASCULÍ	FEMENÍ	MASCULÍ	FEMENÍ		MASCULÍ	FEMENÍ	MASCULÍ	FEMENÍ
		<i>abdós</i>	<i>abdós</i>				<i>abdós</i>	<i>abdós</i>
<i>algú*</i>								
<i>algun</i>	<i>alguna</i>	<i>alguns</i>	<i>algunes</i>		<i>algun</i>	<i>alguna</i>	<i>alguns</i>	<i>algunes</i>
<i>atre*</i>	<i>atra</i>	<i>atres</i>	<i>atres</i>	<i>atre*</i>	<i>atre</i>	<i>atra</i>	<i>atres</i>	<i>atres</i>
					<i>cada</i>	<i>cada</i>		
<i>cada u (cascú)*</i>	<i>cada una (cascuna)</i>							
<i>qualsevol*</i>	<i>qualsevol</i>	<i>qualsevol</i>	<i>qualsevol</i>		<i>qualsevol</i>	<i>qualsevol</i>	<i>qualsevol</i>	<i>qualsevol</i>
							<i>sengles</i>	<i>sengles</i>
<i>tal</i>	<i>tal</i>			<i>tal</i>	<i>tal</i>	<i>tal</i>	<i>tals</i>	<i>tals</i>
		<i>tots*</i>	<i>totes</i>	<i>tot*</i>	<i>tot</i>	<i>tota</i>	<i>tots</i>	<i>totes</i>
<i>u*</i>	<i>una</i>	<i>uns</i>	<i>unes</i>		<i>un</i>	<i>una</i>	<i>uns</i>	<i>unes</i>
		<i>uns quants</i>	<i>unes quantes</i>				<i>uns quants</i>	<i>unes quantes</i>
					<i>cert</i>	<i>certa</i>	<i>certs</i>	<i>certes</i>
					<i>determinat</i>	<i>determinada</i>	<i>determinats</i>	<i>determinades</i>
							<i>diferents</i>	<i>diferents</i>
							<i>distints</i>	<i>distintes</i>
							<i>diversos</i>	<i>diverses</i>
<i>mateix</i>	<i>mateixa</i>	<i>mateixos</i>	<i>mateixes</i>		<i>mateix</i>	<i>mateixa</i>	<i>mateixos</i>	<i>mateixes</i>
<i>ningú*</i>								
<i>ningun</i>	<i>ninguna</i>	<i>ninguns</i>	<i>ningunes</i>		<i>ningun</i>	<i>ninguna</i>	<i>ninguns</i>	<i>ningunes</i>
<i>cap</i>	<i>cap</i>				<i>(cap)¹⁵³</i>	<i>(cap)</i>		
				<i>res*</i>				

* Les formes marcades en un asterisc admeten un us pronominal general no anafòric, segons se detalla en el següent apartat.

14.3.1. Observacions generals

i. Dins de les funcions pronominals podem distinguir dos usos:

¹⁵³ Funciona com a adjectiu especificador únicament en oracions interrogatives o condicionals *Si teniu cap queixa, presenteu una reclamació*, mentres que en les oracions negatives va normalment seguit de la preposició *de*: *No tinc cap de problema*.

a) **Us pronominal anafòric.** Per mig d'est us l'indefinit remet a un altre element del text: *¿Tens molts estudiants estrangers en la classe? Alguns (estudiants estrangers).*

Convé remarcar que la presència dels indefinits *algun, atre, ningun, u, uns quants i cap*, igual que la dels indefinits gradatius estudiats més avall (*més, gens, massa...*), no eximix de la necessitat de reprendre per mig del pronom adverbial *ne* els sintagmes nominals quantificats.

És necessària, per tant, la presència del pronom *ne* junt ad estos indefinits quan s'elidix un sintagma nominal quantificat en funció d'objecte directe d'un verb transitiu (*Dona-me'n un atre*), acompanyant al verb *ser* en valor no copulatiu equivalent a *haver* (*N'érem molts en la reunió*), o en funció de subjecte de determinats verbs intransitius, com ara:

- els verbs de procés o canvi d'estat (*nàixer, morir, madurar, trencar-se, obrir-se, tancar-se, fondre's, aparéixer, desaparéixer...*): *Se semaren algunes tomates, pero n'han eixit algunes/unes atres/unes quantes noves.*
- els verbs de moviment direccional (*aplegar, arribar, eixir, entrar, baixar, pujar, vindre...*):
—*¿Han vengut molts clients? —N'han vengut uns quants.*
- els verbs d'aconyiment, succés o existència (*ocórrer, succeir, quedar, ser prou...*): *Compra creïlles, que no en queda cap.*
- Les construccions de passiva pronominal (*vendre's, construir-se, edificar-se, llogar-se...*): *Hi han molt pisos en venda, pero realment se'n venen pocs.*

Convé senyalar que el quantificador ha d'anar darrere del verb, si apareix davant, no és possible la substitució per *ne*:

De tots els corredors que han eixit hui en la correguda, n'han aplegat fòra de temps uns quants (correcte); pero:

**De tots els corredors que han eixit hui en la correguda uns quants n'han aplegat fòra de temps* (incorrecte: ací no és admissible la substitució per *ne*, ya que el quantificador apareix davant del verb; hauríem de dir: *De tots els corredors que han eixit hui en la correguda, uns quants han aplegat fòra de temps*).

Estrictament parlant, en totes estes construccions és el clític *ne* el que realisa la funció pronominal de substitució del sintagma nominal.

En canvi, els indefinits sí poden substituir com a veraders pronoms un sintagma nominal quantificador que no realisa la funció d'objecte directe ni tampoc la de subjecte dels verbs intransitius nomenats adés: *Volia comprar una llavadora, pero finalment no li agradà **ninguna**; Volia deixar enllestits tots els documents pero finalment a soles he pogut posar el sagell ad **alguns**.*

Igualment, fan funció pronominal en les respostes absolutes, que contesten una pregunta sense repetir el verp: *¿T'abellixen anous? Unes quantes.*

El quantificador *qualsevol* va acompanyat del pronom *ne* en construccions partitives en funció d'objecte directe: *¿Quin vols? Me té igual, qualsevol m'agrada; Posa-me'n qualsevol* (d'eixos).¹⁵⁴

b) **Us pronominal general no anafòric.** En est us l'indefinit no remet a ningun element concret recuperable a partir del text o de la situació comunicativa, sino que pren un valor genèric. Per eixemple, en *Tots necessitem amor per a ser feliços* l'indefinit *tots* té el valor genèric de "qualsevol persona". I en *Res és etern, res* indica genèricament "ninguna cosa". Els indefinits que admeten est us pronominal general apareixen marcats en el quadro en un asterisc.

En valor pronominal genèric *algú, cada u (cascú), qualsevol, u, ningú* i *tots* se referixen sempre a persones:

Qualsevol pot enganyar-se (qualsevol persona pot enganyar-se).

Cada u té les seues manies (cada persona té les seues manies).

Ningú pot estar en dos llocs a l'hora (ninguna persona pot estar en dos llocs a l'hora).

Algú està tocant a la porta (alguna persona està tocant).

Tots tenim dret a una vivenda digna (totes les persones tenim eixe dret).

En canvi, *res* té caràcter no animat i es referix a entitats inerts, mentres que el valor neutre i universal de *tot* el fa susceptible d'englobar persones i coses conjuntament o de remetre únicament a coses:

No entenc res d'este món (no entenc ninguna cosa o acontenyiment d'este món).

Tot en l'univers és matèria (qualsevol element).

Tot és susceptible d'interpretació (totes les coses o fets són susceptibles d'interpretació).

Per la seua banda, *atre* s'usa generalment en referència humana (*Un atre s'haguera*

¹⁵⁴ Estrictament parlant, una construcció partitiva és aquella en la que un quantificador introduïx un complement determinat encapçalat per la preposició *de* (*Molts d'estos llibres no es poden amprar de la biblioteca, Molts estudiants s'apunten a l'excursió, pero alguns d'ells se quedaren en casa*), mentres que una construcció seudopartitiva és aquella en la que el complement introduït per *de* apareix sense especificador: *No queda cap de meló en la nevera*. No obstant, quan la diferència entre les dos no siga rellevant, utilisarem el terme *construcció partitiva* en sentit lax per a referir-nos tant a les partitives estrictes com a les seudopartitives.

queixat, pero ell és un tros de pa). Pero, además, antigament coneixia un us neutre que no és del tot desconegut hui en dia: *No hi ha atre, hem de treballar per a guanyar-nos la pataqueta*.

ii. Són neutres el pronom indefinit *tot*, ya que es pronominalisa per mig de *ho*, i el seu contrari *res*: *Res tinc, tot ho dec*. També pot usar-se en valor general neutre equivalent a *tal cosa* el pronom *tal*: *No escriuré tal* → *No escriuré això, tal cosa*.

iii. S'inclouen entre els indefinits nominals uns quants adjectius prodeterminatius, els quals poden realisar funcions quantificadores, com ara:

cert, certa, certs, certes

determinat, determinada, determinats, determinades

diferent, diferents

divers, diversa, diversos, diverses

distints, distintes

Per eixemple, en *Certes persones resulten insoportables* l'indefinit *cert* funciona com a quantificador indefinit equivalent a *algunes* i té un sentit clarament diferent del que presenta en *No ho sé a ciència certa*, a on va pospost a un substantiu i significa "segura".

iv. Poden introduir construccions partitives els següents indefinits:

a) *algú/ningú* (per a persones):

Algú d'ells és el culpable.

*Pregunta ad **algú** d'eixos hòmens si pot ajudar-nos.*

***Ningú** dels presents vullgué preguntar res.*

*¿Les vol **algú** de vostés?*

b) *algun/ningun* (per a entitats no humanes):

*¿**Algun** d'estos llibres és teu?*

***Ningun** d'estos llibres t'agradarà.*

c) *alguna/ninguna, alguns i algunes* (per a entitats humanes i no humanes):

*¿Coneixes ad **alguna** d'eixes dònnes?*

S'ha llegit **alguna** de les principals revistes científiques del moment.

Alguns dels empleats aniran a la folga.

Alguns dels ordenadors de la sala d'informàtica no funcionen.

Algunes de les estudiants protestaren.

Algunes de les seues construccions són autèntiques obres d'art.

d) *u/una* (per a entitats humanes i no humanes):

U dels hòmens s'acostà a nosatros.

És **u** dels millors llibres de l'última dècada.

És **una** de les jugadores de pilota més famoses del moment.

e) *uns quants / unes quantes*:

Posa 'm **uns quants** d'eixos.

Uns quants d'aquells hòmens havien participat en la guerra de Cuba.

S'acostaren **unes quantes** d'aquella colla de dònes tan singular.

f) *atre/atra, atres*:

Tractarem un **atre** d'estos punts de l'orde en la pròxima reunió.

Ya n'hi ha prou per a hui: el pròxim dia analisarem unes **atres** d'estes qüestions.

g) *cada u (cascú)/cada una (cascuna)*:

Cada u dels participants haurà de pagar vint euros.

Entregà una targeta a **cada una** de les seues amigues.

Cada una d'estes cases val una fortuna.

h) *qualsevol*:

Qualsevol dels venedors t'ajudarà encantat.

Agarra **qualsevol** d'estes pilotes de tec, totes són bones.

Pregunta a **qualsevol** de les meues alumnes i voràs com estan satisfetes en el curs.

i) *cap* (per a entitats no humanes):

Cap d'estos llibres t'agradarà.

v. Quan el complement partitiu és el pronom *nosatres/nosatros* o *vosatres/vosatros* els indefinits concorden preferentment en la tercera persona del singular (*Algú de vosatros haurà de fer-ho; Ningú de nosatros ho sabia*), però és possible també la concordança en el pronom personal (*Ningú de nosatros seríem capaços de fer-ho; Algú de vosatros ya coneixíeu el secret*).

Si el complement partitiu és un substantiu plural, la concordança de l'indefinit pot fer-se en tercera persona gramatical, encara que el conjunt incloga al receptor o a l'emissor (*Tots els jugadors de l'equip rebran una medalla, per això és segur que me'n donaran una; Cada u dels jugadors de l'equip rebrà una medalla, per això també te'n donaran una a tu*). No obstant, l'indefinit pot adoptar també la concordança de sentit corresponent a cada situació discursiva (*Cada u dels jugadors de l'equip rebrem una medalla; Tots els jugadors de l'equip rebrem una medalla: el parlant forma part de l'equip; Cada u dels jugadors de l'equip rebreu una medalla; Tots els jugadors de l'equip rebreu una medalla: l'oient forma part de l'equip, però el parlant, no*).

14.3.2. Característiques específiques dels indefinits nominals

14.3.2.1. Abdós¹⁵⁵

L'indefinit *abdós*, invariable en gènere i número,¹⁵⁶ és una manifestació en valencià del número dual,¹⁵⁷ i pot funcionar com a especificador (*—¿Qué conrea vosté en més passió: la novela històrica o la novela negra? —No sabria dir-li en exactitut: abdós gèneros me resulten apassionants*) o com a pronom (*—No sabria dir-li: abdós me resulten maravellosos*). A soles s'aplica a substantius comptables en plural i remet a elements necessàriament determinats. Equival a “els dos elements del conjunt; l'u i l'atre”, segons s'observa en els exemples precedents.

A diferència de *els dos*, est indefinit no admet ningun modificador que restringisca el

¹⁵⁵ *Abdós* no s'utilisa habitualment en la llengua col·loquial, en la que és reemplaçat per construccions equivalents com *els dos* o *l'u i l'atre*. No obstant, està documentat en la llengua lliterària clàssica i en els registres cults actuals. Ademés, té formes equivalents en unes atres llengües romàniques, com les castellanques *ambos / ambas*, les catalanes *ambdós / ambdues*, les occitanes antigues *abdos / abdoas* (hui *ambdos / ambdoas*), l'italiana *entrambi* o la portuguesa *ambos*. Se recomana, en conseqüència, el seu us en els registres formals.

¹⁵⁶ La forma *abdós*, coherent en la preposició valenciana antiga *ab*, apareix en els texts antics referida tant a elements masculins com femenins. La forma *abdues* específica per al dual femení és arcaica i no té sentit reintroduir-la en la llengua moderna, ya que en valencià actual el cardinal *dos* és invariable i no coneix el femení *dues*.

¹⁵⁷ En unes atres llengües, com l'àrap, la triple distinció de número entre singular (una única entitat), dual (dos entitats) i plural (més de dos) és habitual, de manera que els verps, els substantius i els adjectius tenen una terminació específica que marca la designació de dos elements, diferent de les terminacions que marquen el plural.

seu significat, puix designa la globalitat d'un conjunt format únicament per dos elements: **Se menjaren abdós millors bresquilles que trobaren* (incorrecte) / *Se menjaren les dos millors bresquilles que trobaren* (correcte).

Com a especificador precedix immediatament al substantiu al qual quantifica: *És imprescindible el coneiximent del Tirant i del Espill: abdós obres haurien de ser de llectura obligatòria per als nostres estudiants.*

Com a pronom, pot remetre anafòricament a un element anterior (*Haurà de refer de nou tot lo escrit des de la plana dihuit a la huitanta, abdós incloses*) o catafòricament, a un element posterior: *Abdós, pare i fill, mamprengueren a plorar en quant se reconegueren.*

14.3.2.2. Algú / algun

L'indefinit *algun*, variable en gènere i en número (*algun/alguna/alguns/algunes*) pot referir-se a sers animats o inanimats i indica l'existència com a mínim d'un element inespecífic de la classe o sèrie en qüestió.

Resulta més indeterminat que *u/un*, el qual pot ser específic, encara que no conegut per l'oyent, com en *En la porta hi ha u que pregunta per tu*. No és compatible en l'article ni en els demostratius ni els possessius, però sí pot anar seguit de l'indefinit *atre* (i ses variants flexives): *Espere coincidir en tu alguna atra volta; Algun atre projecte nos unirà en la vida.*

Algun pot funcionar com a especificador (*Tinc algunes coses teues en el coche*) o com a pronom, substituint un substantiu nomenat anteriorment: *¿En el teu poble viuen estrangers? Algun* (u o més d'u). En plural indica l'existència com a mínim de dos elements: *¿En el teu poble viuen italians? Alguns* (dos o més).

Algú, que a soles aludix a persones,¹⁵⁸ funciona com a pronom indefinit genèric: *S'oïa ad algú passar per la naya*. Pel seu caràcter inespecífic admet alguns usos que li estan vedats a *u*: *¿Hi ha algú ací?* (correcte) / **¿Hi ha u ací?* (incorrecte); *No sé si haurà vengut algú a vore'm* (correcte) / **No sé si haurà vengut u a vore'm* (incorrecte).

Ademés, tant *algú* com *algun, alguna, algunes, alguns, algunes* poden introduir construccions partitives: *¿Algú de vosatros té un cigarret?; Vingueren alguns dels seus alumnes; ¿T'agrada alguna d'estes?* També admeten la complementació d'una oració adjectiva de relatiu: *Serà algú que s'ha enganyat; Busca'n algun que no siga massa car.*

¹⁵⁸ Pot observar-se certa vacilació a nivell coloquial en la distribució d'usos de *algú* i *algun* tant en el sentit d'usar *algú* referit a objectes com *algun* referit a persones. No obstant, l'us descrit és el que més s'ajusta tant a la tradició d'èpoques anteriors com a l'us viu en l'actualitat.

14.3.2.3. Atre¹⁵⁹

L' indefinit *atre*, en funció especificadora (*Dona'm un atre billet, que no en tinc prou*) o pronominal (*Comprà un billet per ad ell i un atre per a son germà*) senyala un nou element de la mateixa classe que els d'un conjunt prèviament considerat.

Per eixemple, en *Té tres teléfans i se n'ha comprat un atre*, l' indefinit *atre* afig un nou teléfan als nomenats anteriorment. Si el conjunt considerat està format únicament per un element, *atre* pren el valor de “distint, diferent de l'element en qüestió”: *No m'estic llegint el llibre que em deixares, sino un atre*. Finalment, precedit de l'artícul definit, *atre* conforma una correlació entre dos elements d'un conjunt: u, considerat prèviament, i el seu complementari (*Té dos filles: una viu en Elig i l'atra, en Alcoy*).

a) En singular, quan fa funció especificadora, va sistemàticament acompanyat per un determinant o per un atre quantificador:

- per l'artícul definit, en les correlacions: *Entre l'u i l'atre han conseguit enfadar-me.*
- per un determinant: *Dona'm aquella atra granera.*
- per un artícul indefinit: *Vullc un atre plat; Vine un atre dia; Dona'm un atre torcamans; Per una banda pareix una bona opció, pero, per un atre costat, pot resultar massa car; ¿Ya estàs ací una atra volta?*
- per un quantificador indefinit: *Llevat d'eixe, qualsevol atre menjar li agrada; Mira a vore si tens alguna atra ploma estilogràfica; No conec a ningun atre que puga fer-ho.*

¹⁵⁹ La forma *atre* apareix en els texts dels nostres clàssics de forma esporàdica, junt a la variant general *altre*, hui arcaica. Tenint en conte el caràcter conservador de l'escritura, estos testimonis fan pensar en un us generalisat de *atre* en els registres populars des d'època molt anterior al segle XVII, quan la forma sense *l* triomfa en la documentació no lliterària (vore L. Peñarroja, “Sintaxis i lexic en el *Tirant lo Blanch*”, València, CVC, 1991, pàg. 47). De fet, l' indefinit femení *atra* apareix arreplegat ja en la documentació de 1269, segons mostra el *Llibre de Cort del Justícia de Cocentaina* (vore J. J. Ponsoda Sanmartí, *El català i l'aragonés en els inicis del Regne de València segons el Llibre de Cort de Justícia de Cocentaina: 1269-1295*, Alcoy, Marfil, 1996).

Est indefinit apareix també, per eixemple, en el *Llibre de menescalia* de Manuel Dieç de 1424 (“*sia ben mòlt en un morter e totes les atres coses que ffacen a moldre*”), en obres lliteràries com el *Espill* de Jaume Roig de 1460 (“*Atre tal feya a sos fillastres*”) o en els *Sermons* de Sant Vicent Ferrer de 1410 (“*Atre exemple havem ...*”), i en obres jurídiques com el *Llibre de Cort del Justícia de València* de 1284 (“*... les atres jovades de terra, si alcunes ne té en lo dit terme...*”) i els *Furs* de 1329: “*D'atra manera do un curador qui sia covinent e vehi de la ciutat...*”. Són obres cultes de registre formal i en totes elles apareix *atre*, *atra*, *atres* en diverses ocasions, si be ací només oferim un eixemple de cada una d'elles, puix el llistat complet d'obres i eixemples se faria extensíssim.

Convé recordar, además, que tant les Normes d'Ortografia Valenciana de 1932 com la *Gramàtica Valenciana* (1950) de Manuel Sanchis Guarner donaven plena validea a les formes *atre* / *atra* / *atres*.

No obstant açò, apareix sense ningun atre especificador en les construccions que remarquen el sentit de “distint, diferent”:

No vol atra ajuda que la de son pare.

No pren atre aliment que fruita.

No hi ha atra opció (que esta).

No queda atre remei (que fer açò).

Tampoc s'utilisa en general especificador en les construccions que expressen una alternativa:

*En un moment o **atre** hauràs de prendre una decisió*

*Un dia o **atre** l'agarraran*

*Fes una cosa o **atra**, pero no vullgues estar en el plat i en les tallades (quan les alternatives són excloents, com en l'eixemple, és prou habitual l'especificació en l'artícul definit: *Fes una cosa o l'atra*).*

En plural, encara que és més freqüent que s'escolten casos sense especificador, és preferible antepondre'l:

*Posa'm **unes** atres pomes: estes estan pansides.*

*A voltes està simpàtic, pero **unes** atres voltes t'amolla una brofegada.*

*Cinc minuts més tart entraren **uns** atres chiquets a la botiga.*

b) En funció pronominal anafòrica sempre ha d'anar introduït per un especificador:

*Se m'han trencat les ulleres, pero en tinc **unes** atres.*

*Preguntàrem ad aquell home perque no n'hi havia **un** atre.*

*A voltes està simpàtic, pero **unes** atres t'amolla una brofegada.*

*Si este remei no t'ha funcionat, te'n diré **un** atre.*

c) No és desconegut *atre* en significat genèric neutre, encara que actualment és més comú utilisar en valor general la forma femenina:

No nos queda atre/atra que seguir avant.

d) També pren valor neutre quan va determinat per l'artícul *lo*: *Posaré açò ací, pero no sé a ón podrem alçar tot lo atre.*

e) A diferència d'uns atres indefinits, sempre precedix al substantiu com a especificador, mai el seguix: *M'agrada més est atre rellonge.*

- f) Antigament existia el pronom *altri*, de valor genèric, per a referir-se a qualsevol persona diferent del parlant. Esta forma ha evolucionat cap a la forma *atri*, molt dialectal, desusada en el valencià general i circumscrita pràcticament a expressions que indiquen que es treballa per a una altra persona i no per conte propi: *Treballar per a atri*.

14.3.2.4. Cada

- a) L'indefinit *cada*, invariable en gènere i número, s'ampra davant de substantius comptables sense determinant. Fa la funció d'especificador del substantiu al qual s'antepone i designa el conjunt sencer d'elements indicats pel nom quantificat, però presos de manera individual: *Cada estudiant matriculat té un ordinador a la seua disposició en l'aula d'informàtica*.

S'utilisa, per tant, quan hi ha motiu per a considerar individualisadament tots els elements del conjunt; en cas contrari, usarem simplement *tots*:

Li donaren una medalla a cada participant i la cerimònia s'allargà molt.

Besà apassionadament cada partícula del seu amant.

Lligga be cada eixercici i anote la resposta en el quadro inferior.

Estic fart de dinar cada dia el mateix menjar.

En canvi, direm *Tens tots els eixercicis malament* (ací resulta estrany dir *Tens cada eixercici malament* perquè no hi ha motiu per a individualisar-los).

- b) El caràcter individualisador de *cada* el fa incompatible en partícules de valor conjuntiu o cooperatiu com *entre*, *simultàneament* o *a l'hora*:

**Entre cada veí arplegaren els diners per a pagar l'obra* (incorrecte).

Entre tots els veïns arplegaren els diners per a pagar l'obra (correcte).

**Cada alumne parlà a l'hora/simultàneament* (incorrecte).

Tots els alumnes parlaren a l'hora (correcte).

- c) Tampoc pot funcionar com a objecte directe de verbs que demanen un nom col·lectiu o en plural, com ara *agrupar*, *apilar* o *amontonar*: **Agrupà a cada alumne per parelles* (incorrecte) / *Agrupà als alumnes per parelles*.
- d) Introduïx construccions partitives quan s'indica expressament el conjunt del qual se prenen individualment els elements: *Ha guanyat cada cèntim del seus diners a base de pensar*; *Cada aparat d'estos costa una fortuna*.
- e) Si el sintagma nominal quantificat per *cada* concorre en un altre sintagma indefinit, pren un valor distributiu paregut al de *sengles* (*En el taller de cuina cada chiquet*

preparà un pastiç de chocolate = u diferent cada u); en canvi, l'indefinit tots admet l'interpretació no distributiva (En el taller de cuina tots els chiquets prepararen junts un pastiç de chocolate: un sol pastiç), a banda de la distributiva (En el taller de cuina tots els chiquets prepararen individualment un pastiç de chocolate: sengles pastiços).

- f) També forma construccions distributives quan va combinat en sintagmes nominals precedits d'un cardinal: *Pren-te sis gotes cada dia; Són huit euros cada entrada.* En ocasions és el propi indefinit *cada* el que va acompanyat per un cardinal (*Hi ha un semàfor cada cent metros*), principalment en expressions de freqüència: *una volta cada dos setmanes, dos gotes cada tres hores.*

És compatible en tots els cardinals, llevat del numeral *un / una*: **cada un més* (incorrecte) / *cada més* (correcte); **cada una setmana* (incorrecte) / *cada setmana* (correcte). Igualment, admet la combinació en l'indefinit *poc*: *Cada pocs segons alenava sorollosament.*

- g) Presenta usos ponderatius similars als de l'indefinit *un*, afegint l'idea de repetició: *¡Contà una mentira (més grossa)! (sense repetició) / ¡Amolla cada mentira (més grossa)! (en idea de reiteració).*

14.3.2.5. Cada u

- a) El quantificador complex *cada u* presenta variació de gènere (*cada u / cada una*) i funciona com a núcleu nominal. Té valor partitiu, explícit (*Cada u d'estos hòmens durà una gerra; Cada u d'ells llig un llibre diferent; Cada u dels treballs premiats rebrà una beca de huitcents euros; Cada una d'eixes anotacions té un valor diferent*) o implícit: *Cada u (de nosatros) preparà un regal.*

- b) En masculí singular *cada u* s'usa també en valor general, equivalent a *tot lo món*:

Siga jove, siga vell, cada u a l'ofici d'ell; Cada u és com Deu l'ha fet.

- c) Els pronoms *cadascú, cadascuna*, equivalents a *cada u, cada una* són formes antigues, hui inexistents en la llengua viva. En la llengua estàndart usarem les formes generals i vives *cada u, cada una*. Les variants *cascú, cascuna*, generals en els clàssics, encara es conserven en alguns parlars com a pronoms i són també acceptables en els registres formals.

14.3.2.6. Qualsevol

- a) L'indefinit *qualsevol*, que pot funcionar com a adjectiu i com a pronom, és manco específic encara que *algun* o *un*, puix denota indiferentment un element d'un conjunt sense que siga rellevant quin. Per això pot ser reemplaçat per estos indefinits únicament en alguns usos (*Dona'm qualsevol/un/algun paper per a la*

pota del moble, que està coixo), pero no en uns atres: *Te vullc tant que faria qualsevol cosa per ajudar-te* (correcte) / **Te vullc tant que faria una/alguna cosa per ajudar-te* (incorrecte).

- b) *Qualsevol* és invariable en gènere i número (*Qualsevol cervesa m'agrada; Agarra uns pantalons qualsevol: tots te paren be*). En els texts antics la forma plural s'escrivia *quals se vol / qualssevol*; hui és un arcaisme ortogràfic.
- c) S'aplica a substantius comptables (*Qualsevol problema el supera; Tria qualsevol planta per al jardí*) o a substantius incontables reinterpretats com a comptables (*En eixe restaurant no servixen qualsevol aigua, únicament la millor = qualsevol classe / marca d'aigua*).
- d) Com a adjectiu pot anar davant o darrere del substantiu. Si va pospost, significa "algun, no importa quin", com *Dona'm un llibrell qualsevol*, i s'aplica a un substantiu precedit per *un* (*Tocà aleatòriament a una casa qualsevol*), per *un atre* (*Una atra semana qualsevol*) o per un numeral cardinal (*Acosta'm dos peretes qualsevol per a la llàntia*). Del seu valor d'indistinció es deriva en ocasions un matís despectiu: *Açò no està a la mà d'un home qualsevol; Mamprenqué a vore un programa qualsevol, a soles per a distraure's*.
- e) Antepost al substantiu pot significar "algun, no importa quin", igual que pospost (*Marqueu qualsevol còdic*) o be pot tindre valor universal, equivalent a *tot*: *Qualsevol còdic (=tot còdic) ha de contindre caràcters alfanumèrics per a garantir un mínim de seguritat, Haurà de fer-se càrrec de qualsevol gasts derivats de la seua actuació*.
- f) A causa del seu caràcter inespecífic, difícilment apareix en oracions que expressen fets ja realitzats (*M'alegre de que ahir aprovares l'examen*; pero no **M'alegre de que ahir aprovares qualsevol examen*). En canvi, és freqüent en contexts que favorixen l'indefinició com, per eixemple, els enunciats genèrics (*Qualsevol jove hui en dia té nocions d'anglés*), els enunciats referits al futur (*Te farà costat en qualsevol situació*) o els texts reglamentaris (*Qualsevol reforma haurà d'ajustar-se a la normativa aprovada per la junta de veïns*).
- g) Quan funciona com a subjecte en enunciats emfàtics de valor general pren un sentit universal negatiu pròxim a *ningú* i equivalent al YO parlant: *¡Qualsevol entra ad estes hores en eixe fosc assucac! → No tinc corpenta per a entrar en eixe fosc assucac*.
- h) Introduïx construccions partitives (*Qualsevol dels taburons d'est aquari resulta mortal quan ataca; Qualsevol de les plateres m'aprofita*) i pot anar complementat per una oració de relatiu especificativa (*Qualsevol que et veja pensarà que vas bufat*) o seguit per l'indefinit *atre* en singular: *Yo soc molt tolerant, pero a qualsevol atre no li pareixeria be això que has dit*.

- i) Com a pronom, además de substituir un nom anterior (—¿*Quin color t'agrada més?* —*Qualsevol, tots són bonicos*), pren valor general universal, equivalent a “totes les persones” (*Qualsevol pot enganyar-se*), o existencial, pròxim a “alguna persona, siga qui siga” (*Demana-li-ho a qualsevol*).
- j) Ha donat lloc al substantiu *qualsevol*, de valor despectiu: *Me tractes com a una qualsevol; Chicon, no eres més que un qualsevol*.

Les variants *quansevol* i *consevol*, documentades a partir del segle XIX, se consideren vulgarismes i no aptes per a registres formals.

14.3.2.7. Sengles

L'indefinit invariable *sengles* funciona com a especificador i té valor anafòric distributiu, ya que assigna cada element del conjunt designat pel substantiu quantificat a un element d'un conjunt prèviament mencionat:

Les dos filles heretaren sengles abrics de pell (heretà un abric cada una).

Tots els alumnes presentaren sengles treballs (presentà un treball cada u).

Respecte a la naturalesa d'este conjunt previ, *sengles* no s'utilisa normalment en antecedents de valor genèric (**Alguns estudiants porten sengles carrets per a anar a classe / *Tots els ciutadans tenen dret a sengles vivendes*), ni tampoc si l'antecedent és un conjunt format per la suma d'elements separats en l'oració (**Agustí anà en son germà a la botiga per a comprar sengles camises*). En canvi, accepta be els antecedents coordinats: *Agustí i son germà es compraren sengles camises*.

Finalment, l'antecedent ha de realisar una funció principal en l'oració, no pot ser un complement nominal. Per això, no és admissible **L'amo dels pisos cobra sengles lloguers*, pero sí *La mare dels chiquets els pintà sengles dibuixos en les cares*, puix encara que l'antecedent “els chiquets” funciona com a complement de “la mare”, apareix representat a continuació pel pronom *els*, que sí realisa una funció nuclear, la d'objecte indirecte.

Respecte a la seua funció especificadora, *sengles* precedix immediatament al substantiu i no és compatible en cap d'artícul, possessiu, demostratiu o quantificador: No direm, per tant, **els sengles companyons, *les seues sengles caracetes, *estos sengles deportes, *alguns sengles abrics*. Deu evitar-se també la combinació en *cada u*, puix resulta pleonàstica: **Cada u dels viagers pujà a sengles gamells* (incorrecte) / *Els viagers pujaren a sengles gamells* (correcte).

La forma *sengles* era habitual en la llengua clàssica, pero hui ha quedat restringida als registres molt formals. En el seu lloc s'utilisen habitualment els indefinits *cada* i *cada u*: *Cada u portava un llibre; Cada viager trià un gamell i se'n pujà*.

14.3.2.8. Tal

L'indefinit *tal* és variable en quant al número (*tal/tals*). Pot funcionar com a especificador (*No tinc ganes de parlar en tal personage*) o, manco freqüentment, com a pronom (*Eix home vendria a sa mare per un gallet: tal és la baixa moral d'este personage*) i agrupa diverses nocions en la seua significació.

Per una banda, expressa la semblança d'un element respecte d'una atra entitat coneguda en la situació discursiva o en el text, i este valor senyalador o anafòric l'acosta als demostratius: *Batiste diu que l'he traïcionat, pero a mi no se'm pot atribuir tal comportament (=eixe comportament)*.

Per una atra banda, l'element introduït per *tal* se presenta de manera indeterminada, en un valor pròxim al de l'article *un*, i és per açò que *tal* s'inclou entre els indefinits.

En resum, l'indefinit *tal* no especifica un element concret per les seues característiques pròpies, sino per analogia en una entitat coneguda, de manera que en conte d'eix element podria referir-se a qualsevol atre que tinguera la mateixa semblança: *Batiste diu que l'he traïcionat, pero a mi no se'm pot atribuir tal comportament (=un comportament com eixe)*.

a) En funció especificadora:

- Pot anar precedit d'un article definit o indefinit: *Sempre està parlant del seu tesor, pero el tal tesor és imaginari; Un tal Chimo m'ho ha dit.*
- Pel seu caràcter indefinit, al combinar-se en noms propis indica que la persona nomenada és poc o gens coneguda: *Una tal Ampar ha preguntat per tu; No conec a la tal Rita; El tal Miquel ha resultat ser un impresentable.*
- Pren valor ponderatiu en la correlació consecutiva *tal + substantiu... que*: *Agarrà tal disgust que no vullgué ni sopar.*
- En funció del context el seu caràcter ponderatiu pot traduir-se en un matís despectiu: *No he vist en ma vida tal desvergonya; He deixat de tindre relacions en tal individu.*
- Repetit en l'oració forma estructures correlatives, expressant una equivalència o relació mútua: *De tal mare, tal filla.*
- Té valor catafòric neutre quan el substantiu especificat per *tal* expressa semblança respecte a un element situat a continuació en el text: *"Lo adolorit Rey molt enuiat de tal resposta feu principi a tal parlar: No és de admetre scusació de tan iusta demanda si pietat e misericòrdia en tu habiten"* (Tirant lo Blanch).

b) Com a pronom neutre pren la forma singular i té el significat de *això, tal cosa, eixa cosa*: *No escriuré tal → No escriuré eixa cosa; No faces tal que el dimoni et*

furgarà → *No faces això que el dimoni et furgarà.*

- c) En les oracions copulatives pot prendre un us fòric, en valor pròxim al dels demostratius: *Despuix de quinze anys d'amistat vullgué enganyar-me: tal (=eixa) és la seua condició.*
- d) En valor general, s'usa com a substitut imprecís d'un nom propi (*Firmat: En Tal i Tal; Na Tal i Tal*) o d'un enunciat: *No parava de criticar, que si Pere tal (=fea tal cosa), que si Nelo tal...).*
- e) En les oracions relatives modals i en les comparatives funciona, respectivament, com a antecedent i com a correlatiu de *com*: *Fes-ho tal com t'he dit; Tal és Ali com Camali.*
- f) En este mateix sentit modal comparatiu acompanya a *qual*: *Tal qual parlava (=tal com parlava, de la manera que parlava), pareixia el mestre.* La locució *tal qual* s'utilisa també en el sentit de "igual", "de la mateixa manera": —*¿Cóm estàs? — Estic tal qual, no millore gens; No he tocat res: està tot tal qual ho has deixat; o per a indicar identitat en la comparació entre dos tèrmins: La teua vedriola és tal qual la meua.*

El mateix sentit d'identitat comparativa pren quan acompanya a l'indefinit *atre*: *Pau s'ha comprat un ordenador caríssim i la seua dòna un atre tal.*

- g) La locució *tal qual* coneix també un us adverbial quantitatiu com a equivalent de *molt*: *Havem treballat tal qual i ya hem acabat tots els eixercicis.*¹⁶⁰

14.3.2.9. Tot

L'indefinit universal *tot* denota tots els elements d'un conjunt. Pot actuar com a especificador d'un substantiu o en funció pronominal, com a núcleu del sintagma nominal.

i. En funció especificadora pot precedir a un substantiu indefinit o be encapçalar un sintagma definit:

a) Encapçalant un sintagma nominal indefinit:

- Davant d'un substantiu indeterminat remet a una entitat considerada en conjunt i en est us *tot/tota* a soles admet el singular: *Tota pedra fa paret* (correcte), pero no **Totes pedres fan paret* (incorrecte). Quan s'aplica a noms comptables

¹⁶⁰ El seu us quantitatiu absolut, sense correlació comparativa, origina vacilacions de significat, de manera que alguns parlants l'ampren, contràriament, en el sentit de "en cantitat moderada, no excessiva": *Escudella'm tal qual, que no tinc massa gana.*

tot alterna en *cada* o *qualsevol*: *Tot estudiant ha de dur la seua targeta d'identificació = Cada estudiant ha de dur la seua targeta*. Aplicat a un nom no contable, se reinterpreta com a contable: *Tot ferro acaba rovellant-se si no es cuida adequadament = tota classe de ferro o tot objecte de ferro*.

Este sentit global de *tot* se manifesta prototípicament quan precedix al demostratiu neutre o a un pronom personal subjecte singular referit a un ser animat: *Tota ella tremolava; Tot yo... ¡A cau de mans!; Tot açò has de baixar-ho al garaig*.

- Aplicada a un adjectiu o a un participi, la noció de globalitat de *tot* se concreta en el sentit adverbial de grau complet o màxim de la qualitat adjectiva i equival a *completament* o *totalment*: *La chiqueta està tota queta; Ara en primavera d'estiu tenim les plantes totes verdes; Estava tota encesa d'amorosa calor; Ma filla vingué tota alegre*. Acompanyat per un gerundi, indica eixa mateixa noció de grau: *Tornà a casa tot tremolant = Tornà a casa tremolant completament*. Est us de *tot* + gerundi en un valor intensiu apareix en els nostres clàssics:

“...e feu oració tres vegades, e la 3a vegada vingué **tot tremolant** e ple de sudor de sanch”¹⁶¹.

“E lo clement Senyor, vehent-la axí dolorada e **tota tremolant**, mogut de molta compassió, dix-li:”¹⁶².

No obstant, no s'ha d'utilitzar per a indicar simultaneïtat, valor que el valencià hui no té,¹⁶³ i que li donen alguns gramàtics imitant la normativa catalana moderna: **Obrí el sobre tot baixant l'escala; *Tornà a casa tot aprofitant un pont festiu* (incorrectes), en lloc de *Obrí el sobre mentres baixava l'escala / baixant l'escala* o *Tornà a casa aprofitant un pont festiu*.

Indica també grau màxim equivalent a *ple*, *complet* quan precedix a un nom abstracte introduït per la preposició *en*: *Ho ha fet en tota intenció; Parle en tota sinceritat*. Fòra d'est us els noms abstractes quantificats per *tot* funcionen com els contables concrets: *Tota precaució és poca = Qualsevol precaució és poca*.

- Com a atribut de les oracions copulatives té un valor intensificador o ponderatiu que resulta de destacar que la qualitat o l'entitat indicada per l'atribut s'aplica a tota l'extensió del subjecte: *La chica era tota noblea; T'escolte: soc tot oïts*.

¹⁶¹ Sant Vicent Ferrer, *Sermons* II, 1410.

¹⁶² Sor Isabel de Villena, *Vita Christi*, 1497.

¹⁶³ Este valor de simultaneïtat pareix trobar-se esporàdicament en la llengua clàssica, pero, en qualsevol cas, hui és inexistent: “...habundava en tanta afluència de làgremes que lo seu cor e cap fonia, **tot demanant** misericòrdia a nostre Senyor Dew”, Sor Isabel de Villena, *Vita Christi*, 1497.

- També té valor ponderatiu quan precedeix a un substantiu introduït per l'artícul indefinit *un/una*: *És tota una dona; Fon tot un cavaller; Estigui esplayant-me tota una hora; Estigui esperant eixe moment tot un any.*

b) Encapçalant un sintagma nominal definit:

- Pot introduir un sintagma nominal format pel grup artícul més substantiu (*Tot lo món; Tota la mar; Tota la canella, Tots els fumerals; Totes les chiques...*) o pel seu equivalent, un pronom personal: *Tots els estudiants duyen pancartes – Tots ells duyen pancartes.* Quan el pronom és dèbil, *tot* generalment va pospost al verp (*Revisarem tots els fumerals de la ciutat per precaució – Els revisarem tots*); en caràcter emfàtic pot anar antepost al clíctic: *Tranquil, tots els revisarem: no en deixarem cap sense mirar.*
- El núcleu substantiu quantificat per *tot* admet també la determinació per mig d'un demostratiu (*Tot este cuixot; Tota eixa dacsca; Tot eixe rent...*) o d'un possessiu (*Tota la vostra facultat de pensar; Tots el teus rellonges van retardats; Tot el meu regomello desaparegué; Tota sa vida havia estat esperant un moment com eixe*).
- En conte de precedir al grup nominal al qual quantifica, *tot* pot anar pospost al núcleu substantiu en usos lliteraris. En eixe cas se destaca l'extensió integral de l'entitat denotada pel substantiu: *La ciutat tota fea pudor a sanc i brutea.*
- Les oracions negatives en les que el sintagma nominal quantificat per *tot* precedeix al verp admeten una doble interpretació. Per eixemple, *Tots els estudiants no aprovaren l'examen* pot significar o que cap dels estudiants aprovà l'examen o que algú dels estudiants no l'aprovà.
- S'aplica també a noms propis geogràfics per a indicar la totalitat de la seua extensió (*Tot Elig; Tota València; Tota Astúries; Tot París; Tota Europa*) i als noms dels mesos de l'any, que es comporten de manera pareguda als propis (*S'impacientà perquè passà tot decembre i encara no havia acabat la faena*).
- Pot incidir també sobre un relatiu compost: *Cull tots els que pugues; Tots els qui vullguen anar, que ho diguen.*

ii. En funció pronominal:

- a) Com a núcleu del sintagma nominal adopta el gènere i el número de l'entitat a la que es referix: —*¿A ón estan els facultatius?* —*Estan ya tots* (els facultatius) *en la junta.*
- b) Remet anafòricament a un substantiu aparegut anteriorment en el text, al qual quantifica: *Els treballadors han protestat tots per les retallades salarials; Compra'm alguna revista que estes ya me les he llegides totes; Els chicons de ta*

casa, tots, se n'han anat de rauja.

- c) En masculí plural coneix un us pronominal general de valor universal equivalent a *tot lo món*: *Si tots feren com tu, el món seria un desastre; Ací tots viuen del camp.*
- d) La forma *tot* pot prendre valor neutre: *Per sort, tot ha acabat be; A tu tot te para be; Esta vesprada parlarem de tot.* El caràcter neutre queda clarament de manifest quan concorre junt al pronom *ho* en funció de complement directe: *Tot ho fa be; S'ho sap tot.* En este sentit neutre entra en correlació en *quant*: *Tot quant tinc és teu; Tot quant digues empijorarà la situació.* Les correlacions en les formes no neutres són també possibles, encara que manco freqüents: *Entre totes quantes obres fa el ser humà, esta és la més meritòria.*
- e) Forma part de diverses locucions i connectors, com ara: *aixina i tot* (a pesar d'això, no obstant això); *tot d'una* (de colp); *per tot* (en tots els llocs)...

iii. Ademés de ser compatible en l'article *un/una* (*Eres tota una mare*), ho és en l'adverbi *casi* (*Casi totes les botigues estan tancades hui; Estan ací casi tots*) i en l'indefinit *atre*, introduint tant un sintagma determinat (*Tots els atres no es presentaren; Dona'm tots els atres*) com indeterminat (*Se pospongué tota atra decisió*).

14.3.2.10. U

Convé no confondre el pronom indefinit *u/una/uns/unes* en el numeral cardinal *u/una* ni en l'article indefinit *un/una/uns/unes*:

- a) El numeral cardinal *u/una* respon a la pregunta *¿quants?* (*—¿Quants ne vols? — U*) i pot aparéixer en contexts d'oposició a uns atres numerals: *¿Quantes botelles s'ha begut? Se n'ha begut una de vi i dos de cervesa.*

Un/una en funció adjectiva especificadora té valor de numeral cardinal més que d'article indefinit quan admet el reforç *únic/sol*, en contrast implícit en uns atres cardinals: *Tot açò no ho podem portar en un (únic) viatge* (ne necessitarem dos com a mínim).

- b) Per la seua banda, el pronom indefinit *u* presenta els següents usos:

- Funciona com a núcleu d'un sintagma nominal, substituint un nom presentat prèviament per mig de l'article indefinit *un*:

Anà al centre comercial per a comprar-se un ordenador portàtil, pero vingué en u de sobretaula. (u= un ordenador).

¿Vol vosté una bossa gran o una menuda? (una menuda=una bossa menuda).

La chiqueta duya ahir unes sabatetes roges i ara du unes blaves (unes blaves = unes sabates blaves).

- S'ampra en valor genèric, pròxim al de *qualsevol*: *Quan u es confia, pot tindre problemes*. S'usa freqüentment acompanyant a verps pronominals en valor equivalent al *se* impersonal per a evitar la duplicació del pronom: *En València se viu be / En València u es gita tart en estiu*.
- Inversament, s'utilisa per a referir-se al *yo* del parlant: *No em parles aixina, que u també té els seus sentiments; Una que se'n va; Li parlen a u com si estiguera sort*. Tant est us com l'us genèric estan llimitats a les formes del singular. No es pot, dir, per tant: **No nos parles aixina, que uns també tenen els seus sentiments*.
- Té valor anafòric en la correlació *u...atre*: *Ni mon germà ni ma tia poden vindre hui al dinar: l'u perque té faena, l'atra, perque té cita en el mege*. Com s'observa en l'eixemple, en esta funció el pronom *u* pot anar precedit de l'artícul definit. Antigament, i encara en l'actualitat en algunes comarques, per dissimilació, eix artícul pren la forma femenina davant del masculí *u*: *la u* (ant. *la hu*). Eixemple: *La u és un bacora i l'atre un trompellot*.

En esta correlació *u* admet la forma plural: *Se produïren diverses reaccions: els uns ploraven i els atres rien sense saber ben be qué fer*.

- c) En funció especificadora, és dir, seguit d'un substantiu, no existix un quantificador indefinit *un/una/uns/unes* diferent de l'artícul indefinit *un/una/uns/unes*, sino que abdós són la mateixa paraula, encara que, depenent del context, pot adquirir un matís quantificador, equivalent a *algun* (*Dus-me una/alguna beguda del frigorífic*) o presentatiu, no substituïble per *algun*: *Ací hi ha una bona ombreta* (i no **alguna bona ombreta*).

Direm, per tant, que el pronom indefinit *u/una/uns/unes* se realisa en funció especificadora (determinant) per mig de l'artícul indefinit *un/una/uns/unes*: *He comprat uns (artícul indefinit en funció especificadora) fartons grans per a mi i uns (pronon indefinit) més menuts per a tu*.

- d) Com a núcleu del grup nominal el pronom indefinit *u* pot introduir construccions partitives, seguit de les construccions *d'ells, d'elles* o *de + artícul + nom en plural*: *U d'ells; Una d'elles; U dels milicians; Una de les barques; Uns quants dels soldats que havien iniciat la campanya acabaren desertant*.
- e) El valencià, com el castellà o l'italià, presenta dos formes diferents segons l'indefinit masculí singular realise funció pronominal (*u*) o funció especificadora (*un*). Observem el següent eixemple: *Cada volta que un chiquet naix u s'alegra (valencià); Cada vez que un niño nace uno se alegra (castellà); Ogni volta che un bambino è nato uno è contento (italià)*. En canvi, el català, com el francès, fa coincidir abdós formes: *Cada vegada que un nen neix un s'alegra (català);*

Chaque fois qu'un enfant est né un est heureux (francés). Esta distinció del valencià és paralela a la que s'establix entre *u* (pronome numeral cardinal) i *un* (especificador numeral cardinal): —*¿Quànts viages necessites per a dur açò?* — *U; És possible dur tot açò en un únic viage, no cal fer-ne dos.*

14.3.2.11. Uns quants / unes quantes

Quant actua com a quantificador, pronome o especificador, quan va en plural i està precedit per l'artícul indefinit (*uns quants, unes quantes*).¹⁶⁴ Llavors equival a *alguns/algunes*, és dir, que senyala l'existència com a mínim de dos elements inespecífics de la classe o sèrie en qüestió.

El seu us en este valor és inclús més freqüent que el de *alguns/algunes*: *Dus unes quantes graneres; Compràrem uns quants quadros per a decorar el dormitori; Compràrem molts quadros per a ma casa i uns quants per a la seua; —¿Quàntes fraules t'has menjat? —Unes quantes.*

Forma part de la locució *en quant a* (referent a, sobre tal assumpt).

14.3.3. Adjectius prodeterminatius en funció d'indefinitos nominals

14.3.3.1. Cert

Com a quantificador indefinit, *cert* indica l'existència a lo manco d'una entitat d'un conjunt. En determinats contexts pot ser substituït per *algun* (*Has de saber que corren per ací certes/algunes remors sobre tu*) i per *un* (*Conec un/cert llibre que t'agradarà molt*). No obstant, *cert* denota un element específic, conegut pel parlant, encara que no necessàriament per l'oyent: *Recorde certa carta que em llegires un dia: ¿saps de quina parle?* Per això, no és possible dir **Busque cert cambrer que siga eficient i respectuós*, puix el parlant encara no sap qui és el cambrer ni si existix.

El caràcter no necessàriament conegut per l'oyent del substantiu especificat per *cert* explica l'us d'est indefinit en oracions com: *Conec certa persona que em donarà un bes ara mateixa*. En est enunciat, dit per un chic a la seua chicona, abdos saben que la persona se referix a la chicona en qüestió, pero l'us de *cert* genera un valor lúdic, puix permet simular que l'oyent no coneix la referència.

Funciona únicament com a especificador, mai com a pronome; formalment és variable en gènere i número i concorda en el substantiu al que especifica (*cert disc, certa carta, certs discs, certes cartes*).

¹⁶⁴ Nos ocupem del usos de *quant* com a pronome relatiu (*Gasta quant guanya*) i com a exclamatiu-interrogatiu (*¿Quànts pastijos has comprat?; ¡Quàntes ne dus en eixa cistella!*) en el capítul 17.

En singular admet l'artícul indefinit, principalment quan introduïx un nom abstracte: *L'anunci del govern causà (una) certa preocupació*

Alterna en *tal* com a modificador d'un nom propi: *Ha vengut un cert/un tal Enric Bohigues*.

14.3.3.2. Demés

L'adjectiu prodeterminatiu *demés* denota tots els elements que complementen el conjunt al que pertanyen els elements inicialment considerats. Equival, per tant, a *tots els altres, tots els restants*: *El capità pujà a que li donaren la copa i els demés el miraven des de baix*.

És una forma invariable de plural i ha d'anar sempre concordant en un artícul definit o en un possessiu: *Els qui tinguen la targeta d'embarcament preferent, passen per ací, i els demés, esperen en la coa, per favor; Se quedà una casa i vengué sos demés bens*.

14.3.3.3. Diversos, diferents, distints, varis

a) Els adjectius *diversos, diferents* i *distints* funcionen com a quantificadors quan no indiquen comparació, sino simplement pluralitat. Aixina, *Aplegaren diverses cartes al despaig* vol dir simplement que n'aplegà més d'una. Per això, alternen en *alguns* i *uns quants*: *Aplegaren unes quantes / algunes cartes al despaig*.

No obstant, encara que en estes construccions el valor és quantitatiu, el matís de dessemblança del seu us adjectiu provoca restriccions en el seu funcionament, de manera que no és possible aplicar-los a un conjunt indiferenciat d'elements: *Posa'm unes quantes creilles: aproximadament un quilo* (correcte) / **Posa'm diverses creilles: aproximadament un quilo* (construcció incorrecta).

b) En funció quantitativa *divers* i *distint* s'utilisen sempre en plural i són variables en gènere (*diversos hòmens / diverses dònnes; distints hòmens / distintes dònnes*), mentres que *diferent* també s'ampra en plural, pero és invariable: *diferents hòmens / diferents dònnes*.

c) L'adjectiu *vari / vària / varis / vàries* té com a significat més propi el de "canviable, variable, que és diferent d'un temps a un altre": *És un home de geni vari*; o be "divers, diferent o no únic": *Contà històries vàries; Un pastiç de sabors varis*.

En la llengua clàssica es troben exemples de l'ús de *varis* / *vàries* com a indefinit, en el sentit de “més d'u”,¹⁶⁵ però el seu us deixa de registrar-se en sigles posteriors fins que reviscola en temps recents, en frases com *Han eixit varis hòmens* o *Han aplegat vàries persones*. Per eixe motiu, dit us ha segut reputat modernament com a castellanisme, especialment tenint en conte que la forma usada per al masculí sol ser, coloquialment, **varios*. En estos casos, encara que no és incorrecte el seu us, convé valorar unes atres alternatives com *alguns hòmens*, *unes quantes persones*, etc.

14.3.3.4. Determinat /determinada/determinats/determinades

També pot usar-se en valor indefinit l'adjectiu *determinat*. Encara que es referix a un element específic, permet, igual que *cert*, deixar sense establir la seua identitat: *Conec determinades persones que no respecten els horaris acordats*; *A determinades hores circular pel centre és impossible*; *A determinada distància ya és difícil encertar en el blanc*.

14.3.3.5. Mateix

i. En funció especificadora l'indefinit *mateix* pot anar antepost o pospost al substantiu al que modifica.

- a) Antepost apareix sempre precedit per un determinant i pot realisar dos funcions diferents: o be expressa una relació d'igualtat o d'identitat (*Enguany jugarem la lliga contra els mateixos equips que l'any passat*; *Nelo i yo vivim en el mateix poble*; *En este pollastre de granja la paella ya no té el mateix sabor*; *Porteu la mateixa brusa*) o be actua com a marcador emfàtic equivalent a l'adjectiu *propi* per a destacar l'identitat del referent en un context en el que era socialment esperable que l'acció fora assumida per un agent diferent: *El mateix client hagué de servir-se el café*; *El mateix decà el felicità pel seu discurs*.
- b) Pospost s'usa en valor emfàtic proadverbial i admet una combinatòria més ampla, ya que pot acompanyar a un substantiu, però també a un pronom personal tònic (en ocasions en significat reflexiu, com en *La peluquera se pentinà ad ella mateixa*) o a determinats adverbis, com ara els de temps, els de lloc o els de modo.

En la funció emfàtica el valencià presenta la particularitat d'utilisar la forma

¹⁶⁵ Per exemple: “*que la esgleya o cappella [...] sia de diverses luminaris illustrada e de varis resplandors hornada*; *Jacsia que-s pertanga les corts dels reys e dels prínceps de diverses e vàries coses habundar* (Ordinacions, Pere el Cerimoniós, 1344); “*Dònes malignes, moltes veguades viu condemnades*; *mil bandejaven, més ne penjaven que de rayms, per varis crims*” (Espill, Jaume Roig, 1460); “*no augmenten los meus mals ab sperança de varis remeys*” (Tirant lo Blanch, Joanot Martorell, 1490).

femenina com a terme no marcat, és dir, aplicable a substantius i pronoms masculins i femenins, singulars i plurals (*Ell mateixa escurarà els gots; U mateixa sap engrunsar-se; Gasta eixes aïnes mateixa; Este relatiu és l'únic capaç de distinguir per sí mateixa al seu antecedent*), a demostratius de qualsevol gènere i número (*Això mateixa t'estava dient; Menjarem açò mateixa que tenim ací a mà; Dona'm este mateixa; Vullc estos mateixa*) i a adverbis (*Viu ací mateixa; Fes-ho ara mateixa; Fes-ho aixina mateixa*). L'us de la forma masculina singular en valor emfàtic no és incorrecta (*Gasta eixes mateix; Viu ahí mateix*), pero és recomanable la forma femenina perque representa una particularitat del valencià dins del conjunt de les llengües romàniques i perque és coherent en unes atres formes adverbials del valencià, com *aixina*.¹⁶⁶ També és possible l'us concordat en substantius i pronoms: *Els cambrers mateixos escuraran els gots; Ells mateixos saben engrunsar-se*.

Segons s'observa en els anteriors eixemples, el valor emfàtic de l'indefinit *mateix* se concreta en diversos matisos significatius en funció de l'element al qual acompanya o de l'aspecte discursiu que es destaca, com ara:

- L'agent: *El client mateix hagué de servir-se el cafè* (=el client personalment).
- La situació discursiva: *Gasta eixes aïnes mateixa* (=gasta per eixemple eixes aïnes, ya que estan a disposició).
- El modo: *Fes-ho aixina mateixa* (=fes-ho, per eixemple, d'esta manera que veus).
- L'enunciat: *Això mateixa t'estava dient* (=això precisament).
- El temps: *Demà mateixa tornarem a casa* (=demà justament).
- El lloc: *Vixc ací mateixa* (=ací exactament).

ii. En funció pronominal:

a) S'ampra en estructures comparatives, adoptant el gènere i el número del nom al que es referix: *Eixes no són les mateixes calces que les d'ahir* → *Eixes no són les*

¹⁶⁶ L'us del femení *mateixa* per ad esta funció està plenament justificat des d'un punt de vista cognitiu. La forma *mateixa* en este valor se relaciona en el denominat *femení d'indeterminació* (vore López García, Á., *Gramática del español*, vol. 3, pàg. 237), pel mig del qual els noms femenins s'usen en un valor general proadverbial que els fa especialment indicats per a constituir locucions adverbials (*Sempre fa la mateixa; El qui la fa, la paga; L'has feta bona...*).

Además, esta funció adverbial de *mateixa* com a terme no marcat és coherent en uns atres adverbis valencians de forma també femenina (*aixina, allana, allina, aixana, aixona, allona...*) i en la circumstància de que la classe prototípica dels adverbis, els acabats en *-ment*, se forma a partir dels adjectius en femení (*tranquila-ment*), segons ha destacat E. Casanova: "L'adverbi intensificador *mateixa* (même, mismo, mateix), una particularitat romànica del valencià", *Actas del XXVI Congreso Internacional de Lingüística y de Filología Románicas*, vol. 4, Gruyter, 2013, pàg. 59.

mateixes que les d'ahir; Este és el mateix bolletí que tu tenies → Este és el mateix que tu tenies; És la mateixa cebera de sempre → És la mateixa de sempre; ¿Vols una nova marca de cervesa que han dut hui o vols la mateixa (cervesa que prens sempre)? No, vullc la mateixa (marca de cervesa de sempre).

- b) No és adequat usar el pronom *mateix* en funció exclusivament anafòrica, sense valor comparatiu: **Des de que es comprà el coche nou va en el mateix inclús al cantó de casa; Se presentà la ponència i es discutí sobre la mateixa* (incorrectes). En estos casos s'ha d'usar un pronom personal o un demostratiu: *Des de que es comprà el coche nou va en ell fins al cantó de casa; Se presentà la ponència i es discutí sobre ella / esta* (correctes).
- c) En femení singular, i determinat per l'article definit, pren valor neutre, equivalent a *lo mateix*: *¿És que m'has de fer sempre la mateixa? (=lo mateix)*. No és recomanable l'us de *mateix* precedit de l'article neutre *lo* en l'expressió de l'indiferència: **Li té/dona lo mateix*. Convé utilitzar en el seu lloc girs específics com *tant* + pronom d'objecte indirecte + *fer/val* (*Tant li fa/li val que l'ame com que l'odie*) o pronom d'objecte indirecte + *té igual*: *Li té igual açò que allò*.

14.3.4. Els indefinits negatius: *ningú / ningun; cap; res*

Tenen valor antiexistencial, és dir, que en les oracions negatives indiquen l'inexistència de tot element de la classe o sèrie. Per eixemple, l'indefinit negatiu *ningú* de *Ningú aprovà l'examen* indica que el conjunt d'alumnes que aprovaren l'examen està buit, açò és, que no conté ningun element.

14.3.4.1. Cap

- a) En les oracions interrogatives i condicionals, seguit o no de la preposició *de*, té un significat no negatiu, equivalent a *algun*, que és la forma general i recomanable en este valor en tots els nivells del llenguatge: *¿Tens cap (de) dubte? = ¿Tens algun dubte?* (recomanable); *Si tens cap (de) dubte, pregunta = Si tens algun dubte, pregunta* (recomanable).
- b) En les oracions negatives equival a *ningun* (forma esta més clàssica i general) i es construeix indiferentment seguit o no de la preposició *de*: *No t'has despassat cap botó / No t'has despassat cap de botó (= No t'has despassat ningun botó)*. S'ampra fonamentalment per a referir-se a entitats no humanes, puix per a sers humans s'utilisa de manera preferent *ningun/ninguna*: *No quedava cap (d') alumne* (poc usual) / *No quedava ningun alumne*.

Si l'element quantificat és un pronom personal, a soles és possible l'us de *ningú*, no de *cap*: **Cap d'ells te coneix* (incorrecte) / *Ningú d'ells te coneix*.

No obstant, quan el nom quantificat s'elidix és comú l'ús de *cap*, tant per a persones com per a coses. Llavors és necessari reprendre el nom quantificat per mig del partitiu *ne*, d'acort en les condicions d'ús d'este clíctic pronominal (vore capítul 16): *Ahí tens les galletes: si en vols cap, agarra'n les que t'abellixquen; No m'agraden els recorts, no cal que me'n dugues cap en tornar del viage; A poc a poc se n'anaren els alumnes i a les huit de la nit ya no en quedava cap en la classe.*

- c) També conforma construccions partitives introduint per mig de la preposició *de* un nom contable plural precedit de determinant: *No m'aprofita cap de les agulles que m'has donat.*
- d) Com s'observa en els anteriors eixemples, el pronom indefinit *cap* s'usa a soles en substantius comptables, mentres que per als no comptables utilisem el gradatiu *gens*: *No menja gens de pa.*

14.3.4.2. Ningun/ningú

- a) El pronom indefinit *ningú* se referix únicament a persones: *No hi havia ningú en la porta del cine.*
- b) *Ningun* funciona com a actualisador del substantiu, en el qual concorda en gènere i número: *No hi havia ningun mege de guàrdia en l'hospital; Encara que intentaren fer fòc, finalment no botà ninguna purna.*

Com que la negació d'un element individual és suficient per a indicar la no existencialitat absoluta, *ninguns/ningunes* únicament s'usa en plural en la negació emfàtica (*No som ningunes mentiroses*), en els plurals no reiteratius (els que tenen el mateix referent que el seu corresponent singular: *No tinc ningunes ganes d'eixir ara al carrer*), en els objectes dobles (*No necessite ningunes tisores*), en les parelles d'objectes (*No trobe ninguns guants que posar-me*) i en els noms que s'usen únicament en plural (*No m'abellixen ningunes postres*).

- c) Acompanya al pronom partitiu *ne*, fent referència tant a entitats animades (—*¿Coneixes algun electriciste? —No, no en conec ningun*) com inanimades (—*¿Has llegit algun llibre interessant últimament? —No, no n'he llegit ningun que m'haja agradat*).
- d) El pronom *cap* alterna en les formes *ningun, ninguna, ninguns, ningunes*, principalment quan se referixen a entitats no humanes. Per a les humanes, *cap* és infreqüent: *Ningun home el saluda; Finalment no llogà ningun coche/cap de coche.*
- e) *Ningú* (per a persones), *ningun* (per a entitats no humanes) i *ninguna* (per a persones i coses) poden introduir construccions partitives: *Ningú d'ells parla alemà / Ninguna d'elles parla alemà; Finalment, no en comprí cap porque ningun*

d'aquells capells m'agradava prou.

14.3.4.3. Res

- a) En oracions interrogatives o condicionals el pronom indefinit *res* equival a *alguna cosa*, d'acort en el seu significat etimològic (la *res publica* = la cosa pública): *¿Voleu res de ma casa?; Si necessiteu res, demaneu-ho; ¿Hi ha res de nou per aci?*

També té valor afirmatiu en la l'expressió *un no res*, que significa una miqueta, una quantitat molt chicoteta. En esta construcció introduïx complements pseudopartitius per mig de la preposició *de*: *Posa-li un no res de sucre a la tomata fregida.*

- b) En oracions negatives equival a *ninguna cosa*. Darrere del verb exigix sempre la presència de l'adverbi *no*: *No digues res; Això no és res*. Davant del verb en la llengua antiga solia dur també el *no*, pero hui és més habitual la negació simple: *Res no valdrà* (antic); *Res valdrà* (actual). En les respostes absolutes, en les quals apareix com a enunciat complet, *res* i *no res* són equivalents i tenen significat negatiu: —*¿Qué has comprat? —No res; —¿Qué has venut? —Res.*
- c) Funciona únicament com a pronom i no especifica mai un substantiu. Pot introduir un adjectiu per mig de la preposició *de*, negant absolutament la qualitat en qüestió: *No trauràs res de bo; No hi ha res de vergonyós en el seu comportament.*
- d) A diferència del quantitatiu *gens* (vore més avall), el pronom *res* no té valor adverbial:

¿Vols menjar alguna cosa? Gràcies, pero no m'abellix gens menjar (valor quantitatiu adverbial: no tinc ningunes ganes de menjar).

¿Vols menjar alguna cosa? Gràcies, pero no m'abellix res (valor indefinit pronominal: no m'abellix menjar ninguna cosa).

Notem que *gens* pot alternar en uns atres indefinits gradatius com *molt* o *poc* (*m'agrada molt, m'agrada poc, no m'agrada gens*), mentres que *res* se contrapon a *tot* o ad algun objecte o quantitat concreta (*m'ho compraria tot, me compraria eixe vestit, no em compraria res*).

- e) Front a *gens* i *cap*, *res* no admet construccions pseudopartitives en el seu us negatiu i, en conseqüència, no és compatible en el pronom *ne*:

¿Esta nit has menjat pa? No, no n'he menjat gens.

¿Has llegit algun llibre últimament? No n'he llegit cap.

¿T'abellix res per a picar? No m'abellix res, gràcies.

- f) En posició inicial o preverbal actua com a inductor de negació emfàtica, otorgant a les oracions sentit negatiu sense necessitat de *no*: *Res tan bonico com aquell parage natural* = *No hi ha res tan bonico com aquell parage natural*; *Res pot ser millor* = *Ninguna cosa pot ser millor*; *Res be faràs, si a pressa ho fas*.
- g) Forma part de diverses locucions: *En un tres i no res* (en un moment, en un instant o en poc d'esforç); *En res, en no res, en un no res* (en molt poc de temps); *Açò és un tres i no res* (una cosa sense valor, insignificant); *Res més* (ninguna altra cosa); *Res de res* (res absolutament); *De res* (resposta cortés a una expressió d'agraïment)...

14.4. ELS INDEFINITS QUANTITATIUS O GRADATIUS

14.4.1. Conceptes bàsics

A diferència dels indefinits nominals, els indefinits quantitius o gradatius, a banda d'una funció pronominal o especificadora, poden realitzar també una funció adverbial, modificant un adjectiu, un altre adverbi o un verb, segons mostren els següents quadros:

INDEFINITS GRADATIUS EN FUNCIO NOMINAL

	<i>Singular</i>		<i>Plural</i>	
	<i>Masculí</i>	<i>Femení</i>	<i>Masculí</i>	<i>Femení</i>
massa	<i>massa sucre</i>	<i>massa canella</i>	<i>massa coches</i>	<i>massa anous</i>
molt	<i>molt de sucre</i>	<i>molta canella</i>	<i>molts coches</i>	<i>moltes anous</i>
prou	<i>prou de sucre</i>	<i>prou (de) canela</i>	<i>prou coches</i>	<i>prou anous</i>
poc	<i>poc de sucre</i>	<i>poca canella</i>	<i>pocs coches</i>	<i>poques anous</i>
gens	<i>gens de sucre</i>	<i>gens de canella</i>		
més	<i>més sucre</i>	<i>més canella</i>	<i>més coches</i>	<i>més anous</i>
manco (menys)	<i>manco (menys) sucre</i>	<i>manco (menys) canela</i>	<i>manco (menys) coches</i>	<i>manco (menys) anous</i>
tant	<i>tant de sucre</i>	<i>tanta canella</i>	<i>tants coches</i>	<i>tantes anous</i>

INDEFINITS GRADATIUS EN FUNCIO ADVERBIAL¹⁶⁷

	<i>Modificador d'un adjectiu</i>	<i>Modificador d'un adverb</i>	<i>Modificador d'un verb</i>
massa	<i>massa llaugeres</i>	<i>massa pronte</i>	<i>corre massa</i>
molt	<i>molt llaugeres</i>	<i>molt pronte</i>	<i>corre molt</i>
prou	<i>prou llaugeres</i>	<i>prou pronte</i>	<i>corre prou</i>
poc	<i>poc llaugeres</i>	<i>poc pronte</i>	<i>corre poc</i>
gens	<i>gens llaugeres</i>	<i>gens pronte</i>	<i>no corre gens</i>
més	<i>més llaugeres</i>	<i>més pronte</i>	<i>corre més</i>
manco (menys)	<i>manco (menys) llaugeres</i>	<i>manco (menys) pronte</i>	<i>corre manco (menys)</i>
tant (tan)	<i>tan llaugeres</i>	<i>tan pronte</i>	<i>corre tant</i>

14.4.2. Observacions sobre l'us dels indefinits gradatius

- a) L'elisió d'un sintagma nominal que porta un quantificador gradatiu requereix la presència del pronom *ne*, encara que es mantinga el quantificador:

Yo no menge mai anous i tu en menges massa/moltes/prou/poques.

En eixes construccions és el clíctic *ne / en* el que realisa la funció pronominal de substitució del sintagma nominal.

Com el pronom forma una unitat fònica en el verb, en les respostes absolutes, en les que el verb se sobreentén, el quantificador queda en funció nuclear, com a únic representant del sintagma nominal: —*¿Quàntes te'n pose?* —(*Posa-me'n*) *Moltes.*

- b) Segons s'observa en el quadro, en funció adverbial els adverbis gradatius són invariables. No obstant, convé notar que *tant* presenta la variant *tan* davant d'adjectius i adverbis.
- c) Els indefinits gradatius inclouen els comparatius *més*, *manco (menys)* i *tant*, que vehiculen respectivament la comparació de superioritat (*El garaig del cantó és més barat que el teu*), d'inferioritat (*Hui estic manco cansat que ahir*) i d'igualtat (*És tan simpàtic com son pare*).

¹⁶⁷ Nos ocupem de *casi* en el capítol 20, corresponent als adverbis.

14.4.3. L'ús de la preposició *de* en els indefinits gradatius

En la quantificació nominal, especificant un substantiu, els indefinits gradatius introduïxen construccions seudopartitives per mig de la preposició *de*, d'acort en la següent escala:

- a) L'indefinit *gens* du sempre la preposició *de* i únicament quantifica noms incontables o abstractes: *No vullc gens de llomello; No té gens de llògica; No em poses gens de sucre; No fa gens d'aire*. El sintagma preposicional encapçalat per *de* pot ser substituït pel pronom *ne* si la referència queda clara pel context verbal o comunicatiu: —*¿Quànt de llomello vols?* —*No en vullc gens; Ha de tindre més llògica, que no en té gens; El sucre no m'agrada, no me'n poses gens; —¿Fa molt d'aire?* —*Qué va, no en fa gens*.
- b) Pareix que el valor general del masculí com a terme no marcat otorga a la forma masculina singular dels indefinits variables l'independència conceptual necessària per a introduir una construcció seudopartitiva. En canvi, les formes concordades marcades, femenines o plurals, estan més vinculades al substantiu i l'especifiquen directament. Aixina, aplicats a noms no comptables masculins, els indefinits *molt*, *poc* i *tant* se construïxen sempre seguits per la preposició *de*: *Tinc molt de temps; Queda poc de sucre; No m'agrada tant d'oli*.

En canvi, estos indefinits van sense preposició quan especifiquen noms no comptables femenins i noms comptables plurals masculins o femenins, sempre que no vagen determinats: *Tinc molta sòrt; Posa poca sal; Vingué poca gent; Ha fet poques preguntes; Té molts amics; Ha rebut moltes felicitacions; Realment, no tinc tanta gana; No vullc tantes persones mirant cóm treballe*.

Si van determinats, sí apareix la construcció partitiva: *Molts dels teus amics viuen en València; Pocs dels seus amics vingueren al natalici; Heretà molta de la seua bellea*.

- c) La significació dels indefinits *prou* i *massa* presupon un límit o una norma externa respecte a la qual se mesura el substantiu quantificat. Per eixemple, en *Has posat massa sucre* l'indefinit indica que s'ha sobrepassat el límit desijable de sucre. Com que *massa* establix el límit per al substantiu, apareix contigu ad ell i no du mai la construcció partitiva encapçalada per *de*, independentment de que el nom siga comptable o no comptable: *Tinc massa sucre; Li has posat massa oli a la paella; El chiquet ya té massa joguets*.
- d) Cas a banda en l'ús de *massa* són els casos en els que el pronom *ne* substituïx al substantiu quantificat: si s'ha de reprendre o explicitar la referència del pronom, ho farem per mig de la preposició *de* + sintagma nominal, siga el que siga el quantificador en qüestió: *Ne tinc massa, de llet; De pa, ne menges massa*. Segons s'observa, en estes construccions *massa* va separat del sintagma preposicional per una pausa o per unes atres paraules, de forma que l'indefinit continua sense introduir pròpiament la construcció seudopartitiva.

- e) La noció de límit està també present en el significat de *prou*, però no és tan evident com en *massa* i, quan s'aplica a un nom no contable, és possible tant l'especificació directa com la construcció preposicional, encara que esta és més comuna, principalment en noms masculins: *¿Tens prou de sucre?; ¿Tens prou sucre?; Ya tinc prou llimonada; Ya tinc prou de llimonada; No entra prou llum; No entra prou de llum; ¿Tens prou pasta per a fer el bescuit?; ¿Tens prou de pasta per a fer el bescuit?*

Referit a noms comptables plurals, únicament serà possible la modificació directa: *Prou estudiants han fet costat a la manifestació; En este maleter caben prou coses.*

14.4.4. Característiques específiques dels indefinits gradatius

14.4.4.1. Molt i poc

- a) *Molt* senyala una quantitat superior a una mija subjectiva, mentre que *poc* senyala, inversament, una quantitat inferior a la mija. Ambdós poden funcionar com a adverbis invariables, modificant un verb (*Dorc poc/molt*), un adjectiu (*Està molt/poc content*) i un altre adverbi (*Treballa poc/molt minuciosament*), o com a especificadors d'un substantiu.
- b) En funció nominal són variables (*molt/molta/molts/moltes; poc/poca/pocs/poques*) i adopten el gènere i el número del substantiu modificat. Si especifiquen un substantiu masculí no contable van seguits de la preposició *de*, però modifiquen directament, sense *de*, un substantiu contable plural o no contable femení.

El substantiu quantificat pot ser reemplaçat pel pronom *ne*:

Ficares poc de visc. → Ne ficares poc.

Menja un poc d'arnadí. → Menja'n un poc.

Cau molt de follí. → Ne cau molt.

Té poca corfa. → Ne té poca.

Hi ha molta hedra. → N'hi ha molta.

Sols donar-me pocs besos. → Sols donar-me'n pocs.

Menja molts fesols. → Ne menja molts.

Tinc moltes gayoles en la granja. → Ne tinc moltes.

Comprà unes poques tellines. → Ne comprà unes poques.

Dialectalment se coneixen usos no normatius de *poc* sense *de* davant de noms masculins singulars: **Menja poc pa* (incorrecte) / *Menja poc de pa* (correcte).

- c) La quantitat inferior a la mija indicada de manera imprecisa per *poc* pot ser precisada per mig d'uns altres indefinits: *Menja massa poc; Menja un poc; Menja prou poc; Menja molt poc.*
- d) Quan el quantificador *poc* va precedit per l'artícul indefinit *un*, canvia substancialment la seua orientació. Aixina, *poc* té orientació negativa perquè indica una quantitat inferior a la mija; en canvi, *un poc* afirma una determinada quantitat, que s'evalua com a chicoteta. En conseqüència, *Despusahir Quelo feu poca faena* pot negar-se dient, *No, ne feu molta*, pero sense posar en qüestió que feu faena, puix la faena se presupon i s'aporta l'informació de que en feu poca; en canvi, *Despusahir Quelo feu un poc de faena* pot negar-se per mig de *No, despusahir estigué de vacances*, perquè la faena no es dona per presuposta, sino que s'informa que en feu en poca quantitat.
- e) Modificant a adjectius i adverbis *un poc* s'aplica a elements de significació negativa per a suavisar el contingut negatiu de l'enunciat: *Era un poc mentirós; Escrivia un poc llent.*
- f) *Molt* i *poc* poden actuar com a pronoms quan se sobreentén el pronom *ne* que representa l'element quantificat: *Pel meu poble es veuen molts teuladins i pel teu, (se'n veuen) pocs.*
- g) En valor general pronominal neutre *molt* i *poc* equivalen respectivament a *moltes coses* i *poques coses*: *Molt fa qui va i ve, pero més, qui fa lo que deu fer; Poc deprén qui es para en cametes de mosca.*
- h) *Poc* en plural pot prendre valor genèric humà i llavors indica un número reduït de persones, poca gent: *Pocs són els interessats en el nostre problema.*
- i) *Molt* i *poc* admeten la substantivació per mig de l'artícul neutre *lo*: *Lo molt cansa i lo poc agrada.* Quan *lo* té valor quantitatiu, prenen valor emfàtic: *Me dona mala espina lo poc que menja; Me sorprén lo molt que sap de l'assunt.* La mateixa quantificació emfàtica pot expressar-se alternativament per mig de *quànt*, com a equivalent de *molt*, i de l'exclamatiu *qué* antepost a *poc*: *Me sorprén quànt menja; Me dona mala espina qué poc que menja.*
- j) També poden anar precedits de demostratius (*Eixos pocs escans són per al grup mixt*) i possessius (*El teu poc trellat t'ha dut a patir esta situació*).
- k) Admeten complements partitius definits o pronominals: *Si continues menjant molt d'açò, te pegarà mal; Moltes de les millors pintures del món estan en el Louvre; Segur que pocs de vosatros coneixieu esta expressió; Totes les alumnes se n'han anat de viage, pero moltes d'elles tornaran despusdemà; Voràs pocs dels meus jugadors queixar-se sense raó.*
- l) Formen part de locucions com *a poc a poc* (espai), *poc més o manco* (aproximadament), *poc o molt* (una quantitat incerta), *ni poc ni molt* (absolutament res), *no poc o no ni poc* (oposició a una negació), *per molt que* (encara que)...

14.4.4.2. Prou

- a) En funció d'adverbi est indefinit invariable modifica un verb (*Corre prou*), a un adjectiu (*Estic prou cansat*) o a un altre adverbi (*Parlà molt tranquilament*), mentres que com a especificador modifica un substantiu. Si el substantiu és no contable, la construcció més habitual és la pseudopartitiva (*Tinc prou de cafè: no me'n poses més*), però la modificació directa, sense *de*, és també possible, sobretot si el nom és femení: *Tinc prou llet, no me'n poses més*. Ambdós construccions són igualment correctes.

Si modifica un substantiu contable plural, no va seguit per *de*: *Hi havia prou estudiants; Ya t'has menjat prou galletes*. Dialectalment se coneixen usos en *de* davant de substantius plurals, però no són normatius: **Ya t'has menjat prou de galletes* (us no normatiu).

- b) El pronom dèbil *ne* reemplaça al substantiu quantificat per *prou*: *N'he comprat prou* (de carlotes); *Ne cau prou* (de graniçol).
- c) La quantitat expressada per *prou* pot evaluar-se per relació a un objectiu o finalitat i llavors significa *en quantitat suficient, tant com toca*: *En un ànet tinc prou per a fer el dinar; No estàs prou prim per a que t'entre eixa talla; Puc llegir be, puix per eix alenall entra prou de llum a l'estudi; L'alcavor del forn ja té prou de temperatura per a torrar els cacaus*.

També pot establir-se per relació a un límit o a una escala gradual externa i llavors significa *de manera considerable, en quantitat o grau perceptible*: *En gramàtica, mon fill ha avançat prou este curs; Tinc prou llibres en casa; Ahí tens prou diners, alça 'ls be; Està prou contenta; Tens són perquè has menjat prou*.

- d) Pot dur darrere els quantitatius *més* i *manco* (*menys*), als quals modifica: *M'han donat prou més de lo que t'imagines; N'he venut prou manco de lo que esperava*.
- e) Forma part de la locució *prou i massa*, que significa *en excés, en gran manera*.

14.4.4.3. Gens

És un indefinit invariable que quantifica únicament substantius no contables o abstractes. Introduïx necessàriament construccions pseudopartitives per mig de la preposició *de*: *Hui no fa gens de fret; No tinc gens de gana*.

- a) Generalment apareix en frases negatives per a indicar una quantitat nula del conjunt incontable designat pel substantiu: *No prendré gens de chocolate, que no em senta be*. Té, per tant, valor negatiu.
- b) En les oracions interrogatives i condicionals pren valor afirmatiu i indica un poc, alguna quantitat: *¿Has comprat gens de llet?; Si vols gens d'aiguallimó, te'n puc donar una miqueta*.

- c) Si el complement pseudopartitiu introduït per *de* no apareix exprés, ha d'estar representat pel pronom *ne*: *No me'n pose gens* (de sucre); —¿*Tens molta gana?* — *No, no en tinc gens* (de gana).
- d) Com a adverbí modificador del verb senyala que l'acció verbal no té lloc en ningun grau: *Ella no desdijuna gens*; *No confia gens en ells*.
- e) Podem trobar-lo en la locució *gens ni miqueta*, que significa *res en absolut*.

14.4.5. Els indefinits gradatius comparatius: *més*, *manco* (*menys*), *tant*

14.4.5.1. Observacions generals

Si el substantiu quantificat pels comparatius no s'expressa, ha de reprendre's pel pronom *ne*: *Posa-me'n més* (de creïlles); *Yo en tinc manco* (de café); *No me'n doneu tant* (de treball); ¡*Ne té tants* (d'amics)...!

En canvi, quan els gradatius tenen valor general i no remetent a un referent concret no van acompanyats per *ne*: *Li dec tant que no podré pagar-li mai* (valor general) / *Ne menja tant* (de pa) *que no s'aprimarà mai* / *Ara menja més* / *manco* (cantitat general)

14.4.5.2. *Més* i *manco* (*menys*)

Els indefinits *més* i *manco* (o *menys*)¹⁶⁸ són quantitius indefinits, invariables en gènere i número, que introduïxen comparacions, explícites o implícites, entre dos elements.

Més indica adició, excés o superioritat en quantitat imprecisa: *Menja'n més*; *A última hora aplegaren tres convidats més*; *Els meges guanyen més que els professors*; *El de la dreta és més chicotet*; *El Caire està més llunt encara*.

Paralelament *manco* (i el seu sinònim *menys*, hui poc usat) indica disminució, carència o inferioritat en quantitat imprecisa: *Menja manco dolços i t'aprimaràs*; *Els professors guanyen manco que els meges*; *El chic de l'esquerra és manco chicotet*. *Més treballar i manco raons*; *Els ho dirà quan manco s'ho esperen*. No obstant, poden anar acompanyats d'uns altres quantificadors, numerals o indefinits, que precisen la quantitat indicada per *més* i *manco* / *menys*: *Ne vullc moltes més*; *N'aplegaren huit més*; *Enguany hi ha prou menys alumnes matriculats*.

¹⁶⁸ L'adverbí *manco*, documentat en la llengua antiga i en els nostres clàssics, se conserva viu i és apte per a tots els registres. També és adequat per a tots els nivells l'adverbí *menys*, el qual, ademés de ser la forma general en els clàssics, ha resistit en part l'impuls del castellanisme *menos*, que no ha aplegat a desplaçar-la completament del valencià actual. *Manco* sol considerar-se forma preferent en la majoria d'usos, si be en el llenguatge matemàtic sol preferir-se *menys*: *vint menys cinc fan quinze*.

b) Convé tindre en conte que per a expressar l'inferioritat el valencià utilisa principalment l'expressió *més poc* i, subsidiàriament, la negació de la comparació d'igualtat per mig de *no tant... com*. Estes construccions són molt naturals i s'ampren en major freqüència que *manco* o *menys*:¹⁶⁹

Cento és més poc estudiós que sa germana (més natural que *Cento és manco / menys estudiós que sa germana*).

No me'n poses tant (més natural que *Posa-me'n manco / menys*).

Sa mare no el marmola tant com son pare (més natural que *Sa mare el marmola manco / menys que son pare*).

d) En les comparacions expressades *més* i *manco / menys* entren en correlació en la conjunció *que* (*Ara fa més / manco frescoreta que ahir; Mon germà és un poc més / manco alt que tu*), excepte quan el segon element de la comparança indica una quantitat explícita o implícita, cas en el que va introduït per *de*: *Està més llunt de lo que pareix; Guanya més de dosmil euros mensuals*.

e) Com a especificadors, *més* i *manco / menys* van seguits de noms no comptables en singular i de noms comptables en plural: *Vullc més pa; Necessite més fesols; Per causa de la crisis, ara té manco clients*.

f) Quan el substantiu ja va especificat per un altre element, *més* i *manco / menys* van posposts al nom: *Hui treballes una hora manco; Fica'm dos bacores més*. Concretament, el substantiu pot anar especificat per un numeral cardinal (*M'han donat tres billets més*), per un indefinit (*Posa'm moltes creïlles més; Han contractat un altre enfermer més*), per un demostratiu i per un article definit: *A partir de l'expulsió l'equip notà massa eixe / el jugador (de) menys que tenien*. Són compatibles també en els possessius en funció modificadora, és dir, posposts al substantiu: *No contestaré més preguntes teues; D'ara en avant, exigim manco protestes teues*.

g) Els trobem formant part de locucions com *més o manco* o *poc més o manco* ("aproximadament"); *lo manco* o *a lo manco* ("com a mínim"); *ni més ni manco* (precisió emfàtica); *per més que* ("per molt que, encara que"); *de més* ("inútil, en

¹⁶⁹ Este comportament de la llengua valenciana respon a una tendència natural. El primer terme d'una comparació és sempre l'element principal en el nostre discurs: lo que centra la nostra atenció. Aixina, quan diem *Chimo menja més que Cento*, estem parlant principalment de Chimo. Per això, les comparacions d'inferioritat per mig de *manco* (*Chimo menja manco que Cento*) resulten cognitivament incòmodes o contradictòries per al parlant, puix remarquen l'inferioritat de l'element comunicativament principal.

El valencià tendix, en conseqüència, a evitar esta contradicció per mig de les circumlocucions *no tant com* i, molt especialment, *més poc*, quan la quantificació incidix sobre un verb: *Chimo menja més poc que Cento*. De fet, en moltes llengües del món ni tan sols existixen les comparacions per mig d'adverbis d'inferioritat (cf. López García, A., *Gramática del español*, vol.1, cap. 9).

excés”); *manco encara* (en menor quantitat o contràriament)...

14.4.5.3. Tant

- a) El quantificador *tant* intervé en les oracions comparatives d'igualtat en correlació en *com* per a senyalar que la quantitat considerada és idèntica a la que es pren com a referència: *Tinc dret a guanyar més perquè treballa tant com tu; Mon fill estudia tant com sempre, però ara trau pitjors notes; En l'aula hi havia tantes chiquetes com chiquets.*
- b) Pren un matís deíctic quan senyala una quantitat present en la situació comunicativa, la qual aprofita de terme de comparació: *No menges tants pastissos* (com estàs menjant ara) *o cauràs mal; No me'n poses tant* (com m'estàs posant), *que no tinc tanta gana.* S'utilisa en valor anafòric quan el terme de comparació apareix expressat ans en el text: *Davit juga tots els dies al raspall, però yo no puc jugar tant* (com Davit).
- c) Entra en correlació en el pronom relatiu quantitatiu *quant*, al qual aprofita d'antecedent: *Compra tants quants pugues carregar-ne; Menja tant quant pugues, que el dinar nos ix debades.*
- d) Participa també de les oracions consecutives, senyalant que la quantitat en qüestió és suficient per a produir un determinat efecte: *Se sorprengué tant que no s'ho podia creure; He menjat tantes figues paleres que ara em fa mal la panxa; Li dec tant que no podré pagar-li mai.*
- e) Quan no s'expressa el segon terme de la consecutiva, pren valor ponderatiu indicant una quantitat elevada o superior a una mija subjectiva. Est us emfàtic ve marcat prosòdicament per la modalitat exclamativa i per l'entonació suspensiva: *¡Se sorprengué tant...!; ¡Ai, he menjat tantes figues paleres...!; ¡Li dec tant...!*
- f) Formalment, convé senyalar que quan modifica a un adjectiu o participi, o a un adverbí, pren la forma *tan*: *És tan jove que no es cansa mai; No cal alçar-se tan enjornet; L'espill està tan esguitat que hauràs de netejar-lo de nou sancer; No vullc anar de vacances tan llunt; Açò no està tan malament.*
- g) En funció especificadora se comporta formalment com *molt*, *poc* i *quant*: du la preposició *de* quan quantifica un substantiu masculí no contable i modifica directament als substantius comptables plurals i als femenins no comptables, en els quals concorda: *No em doneu tant de treball; No em doneu tanta faena; ¡Té tants amics...!; Posa'm tantes carlotes com vullgues: m'enchisen.*
- h) En plural s'ampra en valor general per a fer referència a una quantitat de manera inconcreta, be perquè no es coneix (*Tu em diràs: tants diners, i te'ls ingressaré en seguida en el teu conte*), be perquè no interessa precisar-la (*Me digué que li devia tants diners, i li'ls doní*).

- i) Forma part de diverses locucions, com ara les que indiquen indiferència: *tant li fa, tant li val, tant se me'n dona...* (equivalents a *igual té, té igual, no li fa*), o *atre tant* (en la mateixa quantitat).

14.5. LOCUCIONS QUANTITATIVES

Exponem en la taula inferior únicament les locucions de quantitat que poden realitzar una funció nominal. Les locucions en valor purament adverbial estan tractades en el capítol 20.

<i>Locució</i>	<i>Valor quantitatiu</i>	<i>Eixemple</i>
<i>bona cosa de</i>	Molt	<i>Hi ha bona cosa de juncs; Té bona cosa de claritat.</i>
<i>una barcada de</i>	Molt	<i>Li has posat una barcada de creïlles.</i>
<i>un cabaç de</i>	Molt	<i>El nostre equip ha guanyat un cabaç de títuls en els últims anys.</i>
<i>una cabaçada de</i>	Molt	<i>S'ha menjat una cabaçada de bresquilles i ara li fa mal la panxa.</i>
<i>una fotracada de</i>	Molt	<i>Va eixir una fotracada de fum; Se tragué de la bojaca una fotracada de monedes.</i>
<i>un fum de</i>	Molt	<i>Tinc un fum de llibres per llegir.</i>
<i>una mar de</i>	Molt	<i>Hi ha una mar de chicones fent coa a la porta.</i>
<i>una montanya de</i>	Molt	<i>Li espera una montanya de faena.</i>
<i>un montó de</i>	Molt	<i>Està preocupat en raó: té un montó d'alifacs.</i>
<i>una morterada de</i>	Molt	<i>El professor nos ha manat una morterada d'eixercicis.</i>
<i>un munt de</i>	Molt	<i>Portava un munt d'equipage i no li cabia en el maleter.</i>
<i>un riu de</i>	Molt	<i>De colp i repent, un riu de chiquets ixqué de l'escola.</i>

<i>Locució</i>	<i>Valor quantitatiu</i>	<i>Eixemple</i>
<i>un grapat de</i>	Cantitat indeterminada, més o manco gran.	<i>Pren un grapadet de cacaus per a entretindre't (una cantitat moderada). Ya fa un grapat d'anys que acabàrem la carrera (una cantitat gran)</i>
<i>una brinsa de</i>	Poc	<i>A penes corre una brinsa d'aire.</i>
<i>una miqueta de</i>	Poc	<i>Una miqueta de vi cada dia li senta molt be al cos.</i>
<i>un pessic de</i>	Poc	<i>Afig un pessic de safrà a la paella.</i>
<i>un rall, un rallet</i>	Poc	<i>Posa-li un rallet d'oli al pa i voràs qué bo que està.</i>
<i>un sentiment de</i>	Poc	<i>Posa-li un sentiment de sal a l'allipebre.</i>
<i>gens ni miqueta de</i>	Gens	<i>No té gens ni miqueta de paciència.</i>
<i>ni gota de</i>	Gens	<i>No mou ni gota d'aire.</i>